

Richard Yates s-a născut în 1926, în Yonkers, New York. Când avea numai 3 ani, părinții săi au divorțat, iar el și-a petrecut copilăria în mai multe orașe. A servit în armata americană în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost jurnalist, a scris, pentru o scurtă perioadă în anii '60, discursurile senatorului Robert Kennedy și texte publicitare pentru Remington Rand Corporation. Este, de asemenea, autorul a trei scenarii de film. A predat cursuri de scriere creativă la mai multe universități americane, printre care Columbia University, Boston University, University of Southern California și University of Alabama. Richard Yates este unul dintre scriitorii asociați cu așa-numita „epocă a anxietății” din literatura americană de la jumătatea secolului XX. *Revolutionary Road* (1961), primul său roman, a fost nominalizat în 1962 la National Book Award și a fost apreciat de scriitori precum Kurt Vonnegut, William Styron, Tennessee Williams și John Cheever. A fost urmat de culegerea de povestiri *Eleven Kinds of Loneliness* (1962), comparată cu volumul *Oameni din Dublin* de James Joyce. Este autorul a încă opt lucrări, printre care romanele *Disturbing the Peace* (1975), *The Easter Parade* (1976), *A Good School* (1978) și culegerea de povestiri *Liars in Love* (1981). A murit în anul 1992.

RICHARD YATES

Revolutionary Road

Traducere din limba engleză și note
BOGDAN PERDIVARĂ

UNU

După ce zgomotul repetiției generale se stinse cu totul, membrii trupei Laurel Players rămaseră fără altceva de făcut decât să stea acolo, tăcuți și neajutorați, clipind către reflectoarele aulei goale. Abia dacă mai respirau, urmărindu-l pe regizorul scund și cu figură solemnă cum apare de după rândurile goale de scaune, cum li se alătură pe scenă, cum înșfacă și desface o scară de zugrav și, cățărându-se până la jumătatea ei, se întoarce și le spune, dregându-și vocea de vreo câteva ori, că sunt un grup al naibii de talentat și că e minunat să lucreze cu ei.

— N-a fost o treabă ușoară, le spuse, cu ochelarii aruncând sclipiri severe peste scenă. Am avut o mulțime de probleme pe-aici și, sincer să fiu, mă cam resemnasem să nu m-aștept la cine știe ce. Dar ascultați la mine. Poate că sună caraghios, dar ceva s-a întâmplat în seara asta. Stând aici în sală, în seara asta, am știut brusc, în adâncul inimii, că pentru prima dată puneți suflet în munca voastră.

Își lăsă degetele de la o mână să alunece peste buzunarul cămășii, vrând să arate astfel ce lucru simplu, material este inima; apoi își strânse aceeași mână făcând-o pumn, cu care se bătu rar și fără cuvinte în piept, lăsând o pauză lungă, dramatică, cu un ochi închis și încrețindu-și buza de jos, umedă, într-o grimasă de triumf și mândrie.

— Faceți asta iarăși, mâine seară, zise, și o să avem un spectacol dat naibii.

Cuvintele i-ar fi putut face să lăcrimeze de ușurare. În loc de asta însă, fremătând, aclamară, râseră, își strânsă mâinile și se sărutară, apoi cineva se duse după o ladă de bere și se apucară să cânte, strânși în jurul pianului din aulă, până ce veni vremea să se pună de acord cu toții că ar fi cazul să spargă cheful și să încheie noaptea cu un somn bun.

– Ne vedem mâine! își strigară, bucuroși precum copiii, apoi, în drum spre casă, sub lumina lunii pline, descoperiră că-și pot coborî geamurile la mașini și lăsa aerul să pătrundă înăuntru, cu mirosul lui întăritor de pământ reavăn și de flori fragede. Era pentru prima dată când mulți dintre membrii trupei își permiteau să bage de seamă venirea primăverii.

Era în 1955, și totul se petrecea într-o regiune din vestul Connecticutului, unde trei sătucuri supradimensionate fuseseră de curând legate printr-o autostradă largă și gălăgioasă pe nume Route Twelve. Laurel Players era o companie formată din amatori, însă una serioasă, în care se investise, nu glumă, selectată cu grijă dintre adulții tineri ai celor trei așezări, iar aceasta urma să fie întâia ei producție. Iarna toată, adunați în camera de zi a unuia ori a altuia, mai întâi ca să discute cu entuziasm despre Ibsen, Shaw și O'Neill, apoi pentru alegerea spectacolului, unde fusese desemnată, de o majoritate cu bun-simț, *Pădurea împietrită*¹, după aceea pentru distribuția preliminară, simțiseră cum devotamentul le sporește de la o săptămână la alta. Îl considerau, poate, pe regizor un omuleț caraghios (și într-un fel și era: părea incapabil să vorbească altfel decât cu solemnă seriozitate și-și isprăvea adesea remarcele cu un ușor clătinat din cap care-i făcea obrăjii să se vâlurească), dar le plăcea de el și-l respectau, crezând în același timp cu totul în lucrurile pe care le spunea. „Orice piesă merită maximumul de care-i capabil un actor“,

¹ Piesă din 1935 a dramaturgului Robert E. Sherwood (1896–1955)

le spusese odată, iar cu altă ocazie: „Țineți minte asta. Nu montăm o simplă piesă aici. Inițiem o comunitate teatrală, și asta-i un lucru deloc lipsit de importanță“.

Problema era că încă de la început trăiseră cu frica de a nu se face de râs, și-și sporiseră frica asta temându-se s-o admită. La început, repetițiile se ținuseră duminică – mai mereu, se părea, în câte-o după-amiază de februarie sau martie din cele lipsite de vânt, când cerul e alb, copacii negri, iar câmpiile cafenii și movilele de pământ zac goale și moi sub pojghița subțire de zăpadă fleșcăită. Cei din trupă, ieșiți pe felurite uși de bucătărie și șovăind să-și încheie nasturii la paltoane sau să-și tragă mănușile, zăreau atunci o priveliște în care păreau să fie la locul lor doar câteva case vechi și păraginite; propriile lor locuințe păreau diafane și nepermanente, așezate anapoda, de parc-ar fi fost o mulțime de jucării lucitoare lăsate afară peste noapte și pe care se pusese ninsoarea. Automobilele nu se potriveau nici ele în peisaj – prea largi, licărind în culori ca de acadele și înghețată, tresărind cu scârbă la orișice dără de noroi, se târau umile pe drumurile desfundate care veneau din toate direcțiile pentru a se reuni la bine-implantata bornă rutieră de la Route Twelve. Ajunse aici, mașinile păreau capabile să se relaxeze într-o lume numai a lor, o vale lungă și strălucitoare de plastic colorat, sticlă și oțel inoxidabil – KING KONE, MOBILGAS, SHOPO-RAMA, EAT – dar, în cele din urmă, trebuiau să întoarcă una câte una și să se înscrie pe drumul de țară șerpuitor care ducea la liceul din centru; trebuiau să tragă pe dreapta și să oprească în parcare liniștită din afara aulei liceului.

– Bună! își ziceau membrii trupei, sfioși, unii altora.

– Bună!... Bună!

Și, șovăitori, intrau.

Clădindu-și galoșii grei în mormane pe lângă scenă, ștergându-și nasurile cu șervețele Kleenex și încrunțându-se la vederea literelor neclare de pe foi, se linișteau

apoi unii pe alții cu hohote sonore și se puneau de acord, iar și iar, că era timp destul să facă lucrurile să meargă strună. Dar de fapt nu era, și știau asta cu toții, iar dublarea și redublarea numărului de repetiții păruse doar să înrăutățească lucrurile. Mult după ce se făcuse vremea pentru ceea ce regizorul numea „să facem lucrurile să pornească; să-i dăm drumul cu adevărat“, rămăsese o apăsare înțepenită, informă, neomenesc de grea; își citeau în ochi, unii altora, mereu și mereu, promisiunea eșecului, îl vedeau în înclinările rușinate din cap, în zâmbete atunci când plecau și în graba convulsivă cu care dădeau năvală la mașini și o apucau înspre casă către promisiuni mai puțin explicite ale eșecului, care i-ar fi putut aștepta acolo.

Și, în seara asta, cu douăzeci și patru de ore rămase, reușiseră cumva s-o scoată la capăt. Tulburați de senzațiile nefamiliare ale machiajului și costumelor în această primă seară caldă din an, uitaseră să le mai fie frică: lăsaseră piesa să se desfășoare și să-i poarte ca un val; și poate că suna caraghios (și ce dacă?), dar își pusese răsuflarea în munca lor. Putea oare cineva să le ceară mai mult?

Publicul, care sosise într-un șir unduitor și ordonat de mașini în următoarea seară, era de asemenea foarte serios. Ca și Laurel Players, era format mai ales din persoane din segmentul mai tânăr al celor de vârstă mijlocie, iar oamenii purtau acea îmbrăcăminte atractivă descrisă în magazinele de haine din New York drept Country Casual. Se vedea clar că sunt ceva mai presus de gloata obișnuită, în termeni de educație, slujbă și stare a sănătății, și la fel de clar era și faptul că ei considerau seara respectivă drept una deosebită. Știau cu toții, desigur, și-o și ziceau fără oprire pe măsură ce umpleau sala și-și ocupau locurile, că *Pădurea împietrită* nu era nici pe departe una dintre marile capodopere ale umanității. Dar era, până la urmă, o piesă de teatru onestă, al cărei miez era la fel de valabil azi ca și

în anii treizeci („Ba chiar mai valabil“, îi tot spunea un bărbat soției sale, care-și mușcă buza și încuviință din cap, dându-i dreptate, „chiar mai valabil, dacă stai să te gândești“). Lucrul important, totuși, nu era atât piesa, cât compania – curajoasa ei idee, felul plin de speranță în care suna: nașterea unui teatru comunitar cu adevărat bun chiar aici, printre ei. Asta-i adunase în număr îndeajuns de mare încât să umple mai bine de jumătate din sală, și asta-i ținu tăcuți și în tensiune, pregătiți pentru plăcere, când luminile se micșorară.

Cortina se ridică înfățișând un decor al cărui perete din spate încă se mai zguduia de la impactul cu mașinistul ieșit în ultimul moment de pe scenă, și primele câteva replici fură acoperite de scrâșnete și izbituri accidentale venite dinspre spatele scenei. Aceste mărunte nereguli dovedeau o isterie crescătoare în rândul celor de la Laurel Players, dar de cealaltă parte părură doar să adauge un sentiment de iminență a extraordinarului. Păreau să spună, promițătoare: Stați un pic; încă n-a început cu adevărat. Suntem un pic cam agitați pe-aici, dar rămâneți vă rog cu noi. Și îndată nici nu mai fu nevoie de scuze, fiindcă audiența o urmărea acum pe fata care o juca pe eroină, Gabrielle.

Numele ei era April Wheeler, și făcu să se audă, șoptit, cuvântul „încântătoare“, care se rostogoli peste aulă la întâia sa apariție pe scenă. Ceva mai încolo începură să apară ghionturi pline de speranță și șoapte cu „e bună“, și se putură observa chiar ghionturi de mândrie schimbate între cei câțiva care se întâmpla să știe că urmase una dintre școlile vestite de artă dramatică din New York, cu mai puțin de zece ani în urmă. Avea douăzeci și nouă de ani, era înaltă, cu păr blond-cenușiu, o frumusețe patriciană pe care nici o lumină de scenă amatoricească n-o putea altera și părea că rolul îi vine ca turnat. Nu conta că născuse doi copii și asta-i făcuse un pic cam greoaie șoldurile și coapsele, fiindcă se mișca cu o grație feciorelnică,

ȘASE

— Văd totul ca prin ceață parcă, spuse ea. Mă simt bine, adică, și tot restul, dar mă gândesc că mai bine aș mânca ceva.

Se aflau într-un restaurant scump, cu ziduri de cărămidă, din West Tenth Street, și Maureen vorbea vreme de jumătate de oră, prezentându-i pe nerăsuflă întreaga ei autobiografie, fără să se oprească decât o dată, ca să-i permită lui să-i telefoneze doamnei Jorgensen și să aranjeze ca una dintre fetele celelalte să preia biroul de la recepție pentru restul după-amiezii. („Treaba e”, explicase el, „că trebuie să v-o împrumut pe Maureen ca să mă ajute să localizez niște chestii aici la Documente Vizuale, și se pare c-o să rămânem prinși pentru restul zilei”. Nu exista nici un departament sau subdepartament care să se cheme Documente Vizuale, dar era destul de sigur că doamna Jorgensen nu știa asta, și că pe oricine ar fi putut întreba n-ar fi fost nici acela sigur. Se descurcase cu atâta măiestrie la telefon încât nu-și dăduse seama ce aproape e să se îmbete, până ce fusese la un centimetru de a da peste o tavă cu patiserie franțuzească pe drumul de întoarcere de la cabina telefonică.) Restul timpului și-l dedicase băutului zdravăn și ascultatului, cu emoții amestecate.

Câteva dintre lucrurile pe care le aflase erau: că avea douăzeci și doi de ani și că venea dintr-un orașel depărtat din nordul statului, unde tatăl ei avea un magazin de unelte;

că-și ura numele („Maureen», vreau să zic, e în regulă, dar «Grube» e atât de groaznic dacă-l alături; cred că asta a fost singurul motiv pentru care eram așa de înnebunită să mă mărit”; că se măritase la optsprezece ani și că anulasese căsătoria șase luni mai târziu — „Era absolut ridicol” —, după care-și petrecuse un an sau doi „acasă, într-o apatie totală, lucrând la compania de gaz și simțindu-mă deprimată” până ce-i venise brusc ideea că ceea ce voia în realitate și cu adevărat era să vină la New York și să „trăiască”.

Toate acestea erau mulțumitoare, ca și felul în care, cu timiditate, ajunsese să-i spună „Frank”, ca și aflarea veștii că avea într-adevăr un apartament închiriat cu altă față — un apartament „absolut adorabil” chiar aici în Village —, dar după o vreme descoperi că trebuie să-și reamintească mereu că e mulțumit. Problema, credea, se afla mai ales în faptul că ea vorbea prea mult. Pe lângă asta, mare parte din conversația ei suna fals, multe posibilități de a fermeca erau blocate și îngropate sub ceremonia stilizată a drăgălășeniei acesteia. În curând pricepu că cea mai mare parte din lipsa asta de idei proprii, dacă nu chiar toată, i se datora colegei de apartament, care se numea Norma și pentru care ea părea să simtă o admirație de nedescris. Cu cât îi povestea mai mult despre cealaltă față, sau „tipă” — era, se pare, mai în vârstă și de două ori divorțată, lucrase pentru o revistă celebră și știa „tot felul de oameni ieșiți din comun” —, cu atât îi devenea mai clar, cu iritare, că ea și cu Norma se bucurau de rolurile clasice de mentor și discipol, într-o dogmatică a distracției „ca fetele”. Erau semne ale tutelei sale în machiajul prea abundent și în coafura prea îngrijită a lui Maureen, ca și în manierismul studiat și în sporovăială — în abuzul de cuvinte precum „nebunesc”, „ieșit din comun” și „înflorător”, în recitalul executat cu ochii mari de informații privitoare la întreținerea apartamentului, ca și în nesfârșitul pomelnic de anecdote implicând băcani italieni drăgălași, micuți chinezi drăgălași de

la spălătorie și polițiști morocânoși, dar simpatici făcându-și rondul, care, toți, deveniseră stocul de figuranți în povestea romantică și siropoasă de Hollywood a unor fete singure din Manhattan.

Apăsător de suvoiu de vorbe, ceruse rând după rând de băuturi, iar acum anunțul ei umil că vede totul ca prin ceață îl umplu de vinovăție. Toată animația de fațadă a Normei i se dusesse lui Maureen de pe figură; arăta la fel de lipsită de ascunzișuri și de neajutorată ca un copil pe punctul să vomite pe rochia cea bună. Chemă chelnerul și-o ajută să aleagă cele mai sănătoase feluri de pe listă, cu toată atenția unui tată grijuliu; apoi, după ce se puse să mănânce, ridicând privirea când și când ca să-l asigure că se simte mult mai bine, veni și rândul lui să vorbească.

Scoase din asta tot ce putu. Propozițiile țâșniră, paragrafele se compuseră singure și-și luară zborul, anecdotele potrivite îi săriră în ajutor apoi se topiră pentru a lăsa loc impresionantelor epigrame.

Începând cu o scurtă și isteasă radere a Corporației Knox Business Machines, care-o făcu să râdă, înaintă încrezător pe câmpia vastă a demonizării, până ce mitul dezumflat al Întreprinderii Libere se află la picioarele ei; apoi, chiar în punctul în care continuarea discuției despre economie ar fi putut amenința s-o plictisească, se mută brusc pe tărâmul nouros al filosofiei și-o aduse ușurel înapoi pe pământ cu un comentariu bine plasat.

Și ce părere avea ea de moartea lui Dylan Thomas? Nu era de acord, oare, că generația actuală era cea mai inertă și mai înspăimântată din vremurile moderne? Era în culmea formeii. Folosea din materialul care-o făcuse pe Milly Campbell să zică „O, e-așa de adevărat, Frank!” și din alte chestii mai vechi, filoane bogate care altădată îl ajutaseră să devină cea mai interesantă persoană pe care o cunoscuse în viața ei April Johnson. Aduse în discuție chiar și faptul că fusese hamal. Prin toate acestea, totuși,

se strecura un fir lucitor și împletit cu iscusință, care era pentru Maureen doar: portretul său ca tânăr familist decent, dar deziluzionat, aflat într-un trist și curajos război cu cele ce-l înconjurau.

Văzu, până să vină vremea cafelelor, că toate acestea își făceau efectul. Fața îi devenise un registru automat de reacții rapide la tot ce spunea el: putea s-o facă să râdă încântată sau să se încrunte și să încuviințeze din cap exprimându-și cu gravitate acordul, ori să se moaie într-o nostalgie romantică; dacă ar fi vrut, ar fi reușit cu ușurință s-o facă să plângă în hohote. Când își lua, pentru scurtă vreme, ochii de la el, pentru a-și privi ceașca sau pentru a-și roti prin încăpere privirea încețoșată, era doar un soi de regăsire a suflului emoțional; ar fi putut jura că, la un moment dat, o văzuse plănuiind cum avea să-i povestească Normei despre el diseară („Ah, cel mai ieșit din comun dintre bărbați...”) și mai observase felul în care păruse să se topească atunci când o ajutase să-și pună haina, felul în care se strânsese lângă el când ieșiseră pentru o plimbare scăldată în soare, toate arătându-i clar că ultima urmă de îndoială putea fi abandonată fără teamă. Izbândise.

Singura problemă, acum, era unde să se ducă. Se mișcau fără țință spre copacii din Washington Square; și problema cu plimbatul în parc, în afară de pierderea de timp prețios, era că la acea oră parcul avea să fie plin de femei care odată fuseseră prietene și vecine cu April. Anne Snyder, Susan Cross și Dumnezeu știe câte altele aveau să fie acolo, înălțându-și obrajii vestejiți spre soare sau ștergându-și copiii la gură de înghețată, în vreme ce discutau despre școli de infirmiere, chirii revoltătoare și filme japoneze excepționale, așteptând să se facă timpul să le adune jucăriile și biscuiții de secară, apoi s-o apuce spre casă ca să le pregătească cocktailuri soților, și-aveau să-l ochească într-o clipită („Păi da, *sigur* că e Frank Wheeler, dar cine-i cu el?